

Authors:

Eszter Salamon

Petra van Haren

(ESHA)

Version: 1.0

Report

D5.4

**Polityka wdrożenia
laboratoriów
kreatywnego pisania**

1. Streszczenie

Niniejszy dokument uzupełnia narzędzia praktyczne opracowane dla specjalistów edukacyjnych w ramach Projektu CREAM. Jego celem jest dostarczenie informacji i wsparcia dla decydentów politycznych na poziomie UE, krajowym i lokalnym, aby promować programy wspierające wdrażanie modelu laboratoriów kreatywnego pisania CREAM (CWL) oraz wykorzystanie wyników i wiedzy zdobytej w ramach projektu do definiowania polityk edukacyjnych.

Dokument opiera się na badaniach przeprowadzonych przed opracowaniem modelu CWL w Projekcie CREAM, dotyczących stanu edukacji STE(A)M, ze szczególnym uwzględnieniem krajów uczestniczących w projekcie (Grecja, Włochy, Polska i Słowenia), aspektów płciowych w projektowaniu edukacji STE(A)M oraz doświadczeń związanych z wdrażaniem tego modelu w tych krajach. Ma również na celu wsparcie polityk edukacyjnych w innych krajach.

Dokument podsumowuje czynniki wspierające i potencjalne bariery we wdrażaniu laboratoriów CWL oraz innych innowacyjnych podejść w nauczaniu, zwłaszcza w nauczaniu STEM/STEAM, przedstawia inspirujące przykłady polityk oraz dostarcza rekomendacji opartych na dowodach dla różnych poziomów tworzenia polityki.

Chociaż koncentruje się na podejściu CWL, jego celem jest wspieranie popularyzacji i rozwoju innych innowacyjnych inicjatyw edukacyjnych na styku STEM i sztuki. Dokument odnosi się do aktualnych i pokrewnych polityk europejskich dotyczących STE(A)M, rozwoju zawodowego nauczycieli oraz podejścia całościowego do szkoły.

Niniejszy dokument polityczny należy czytać wraz z innymi dokumentami CREAM, które zawierają bazę dowodową.

Table of Contents

1. Streszczenie	2
2. Laboratoria Kreatywnego Pisania (ang. Creative Writing Laboratories - CWL) w Edukacji STE(A)M.....	5
3. Dlaczego podejście CWL jest skuteczne?.....	8
4. Wyzwania związane z wdrażaniem Modelu CWL.....	11
5. Rekomendacje dotyczące polityki na różnych poziomach	13
Promowanie i wspieranie wdrażania kreatywnych, opartych na sztuce metodologii w edukacji STE(A)M	15
Wspieranie pracy zespołowej nauczycieli i wzajemnego uczenia się	18
Lepsze powiązanie programu nauczania z życiem codziennym.....	19
Promowanie i wspieranie całościowego podejścia do szkoły oraz otwartego nauczania.....	20
Podnoszenie świadomości na temat korzyści z kreatywnych, opartych na sztuce metod (arts-based methods) jako środka łagodzenia traumy i wsparcia dla dobrostanu	22

2. Laboratoria Kreatywnego Pisania (ang. Creative Writing Laboratories – CWL) w Edukacji STE(A)M

W kontekście Projektu CREAM oraz niniejszego dokumentu, termin „Laboratorium Kreatywnego Pisania” oznacza wykorzystanie narracji (storytelling) do nauczania przedmiotów ścisłych.

Typowa historia CWL zazwyczaj zawiera następujące (choć nie zawsze wszystkie) elementy:

- **Temat naukowy lub techniczny** (np. akumulator wielokrotnego ładowania);
- **Przypadek użycia** (np. akumulator może zasilać samochód, rower elektryczny lub być wykorzystywany do magazynowania energii);
- **Postacie** (np. nauczyciel, promotor nauki, sprzedawca, który chce sprzedać samochód elektryczny);
- **Scenariusze** – czyli sytuacje, w których dany temat oraz przypadki użycia są przedstawiane w określonym kontekście przez postać (np. nauczyciel przedstawia uczniom projekt);
- **Historia**, która może wykorzystywać elementy jednej lub kilku metod nauczania dostosowanych specjalnie do danego tematu.

Do stworzenia CWL konieczne jest sześć kluczowych elementów:

1. oryginalny pomysł,
2. problem do rozwiązania za pomocą przedmiotu STEM,
3. aktywność zorganizowana wokół rozwiązania problemu,
4. historia, która osadzi aktywność w narracji,
5. narracja, by uczytelnić aktywność, historię i rozwiązanie,
6. konkluzja, ukazująca osiągnięcia uczniów.

Kreatywne pisanie może oznaczać tworzenie tradycyjnego tekstu, ale może również obejmować inne formy ekspresji, takie jak komiks, podcast, film czy seria zdjęć. Jest to sprawdzony i skuteczny sposób na dodanie elementu sztuki ('A' – art) do STEM, tworząc edukację STEAM. Stanowi także doskonałą okazję dla uczniów do zaprezentowania swoich umiejętności często zdobywanych poza szkołą.

CWL wymaga współpracy uczniów oraz stosowania przez nauczycieli metod nauczania zorientowanych na ucznia, by to umożliwić. Wymaga aktywnego wsparcia ze strony dyrekcji szkoły, a często także elastycznego podejścia do czasu i przestrzeni – wykraczając poza granice tradycyjnych lekcji i sal lekcyjnych. Często konieczne jest zaangażowanie ekspertów lub innych uczestników, co oznacza, że do pełnego wdrożenia CWL potrzebne jest całościowe podejście szkolne, aby zaangażować uczestników spoza grona uczniów i nauczycieli. CWL wymaga również współpracy nauczycieli z różnych dziedzin, takich jak STEM i sztuka, oraz stworzenia okazji i umiejętności do pracy zespołowej.

Wdrożenie CWL stanowi doskonałą metodę, dzięki której szkoły mogą stać się organizacjami uczącymi się, wspierając uczniów w zrozumieniu problemów bliskich ich życiu. Może to prowadzić nie tylko do głębszego zrozumienia tematów, ale także pomagać w redukcji związanego z nimi stresu czy traumy. Przykładowo, CWL może być skutecznym narzędziem do radzenia sobie z lękiem klimatycznym i zwiększania odporności uczniów – pod warunkiem, że zajęcia te są dobrze zaprojektowane. Przykład ten podkreśla również potrzebę nadzoru i wsparcia. Źle zaprojektowane CWL mogą prowadzić do nieporozumień lub poczucia bezradności, co może zwiększyć poziom lęku klimatycznego.

CWL może także bezpośrednio łączyć naukę z oceną, dając uczniom natychmiastową informację zwrotną, która obejmuje także ocenę ich

umiejętności ogólnych, zwłaszcza kreatywności, myślenia twórczego i projektowego, współpracy oraz rozwiązywania problemów.

3. Dlaczego podejście CWL jest skuteczne?

Badania wykazują, że zmiany i przeobrażenia w świecie, społeczeństwie, a także na rynku pracy następują coraz szybciej. Zmiany te obejmują coraz powszechniejsze – i praktycznie nieuniknione – wykorzystanie technologii cyfrowych, co jest trendem przyspieszającym od lat 80. XX wieku. Rośnie również potrzeba kształcenia ludzi, którzy są elastyczni, gotowi do ciągłej nauki, myślą krytycznie, są kreatywni i troszczą się o innych.

Większość dzisiejszych uczniów będzie pracować w zawodach wymagających kreatywnego myślenia i rozwiązywania problemów lub w zawodach związanych z opieką. Umiejętności potrzebne w życiu zawodowym są również kluczowe dla pokojowych społeczeństw, które wspólnie poszukują rozwiązań kluczowych wyzwań (takich jak życie w świecie o zmieniającym się klimacie). Tworzenie i wykorzystywanie narracji w procesie nauczania wspiera rozwój wszystkich tych kompetencji.

Tradycyjne spojrzenie na przedmioty ścisłe oraz traktowanie STEM jako złożonej dziedziny nadal uznaje, że są „trudne” w porównaniu z naukami humanistycznymi i sztuką, które ludzie często uważają za łatwiejsze. Praca zespołowa, współpraca i odpowiedni podział ról w CWL sprawiają, że uczniowie mający trudności z przedmiotami STEM mogą odnaleźć się w rolach, w których czują się pewniej. Liczne badania dowodzą, że wykonywanie zadań związanych z elementem kreatywnego pisania w takich zajęciach wspiera uczniów w poszerzaniu wiedzy i umiejętności w kluczowym temacie STEM.

Badania prowadzone w ramach projektu CREAM, jak również inne badania, wskazują, że podejścia STEAM a w szczególności techniki narracyjne zapobiegają wycofaniu uczniów ze szkoły i nauki ogółem, co może stać się czynnikiem motywującym do nauki i sposobem na

zapobieganie przedwczesnemu opuszczaniu szkoły – co stanowi duże wyzwanie w wielu krajach.

Korzystanie z narzędzi kreatywnej ekspresji wspiera również równość płci. W kontekście europejskim coraz więcej krajów doświadcza niedoreprezentacji chłopców na wyższych poziomach formalnej edukacji, takich jak szkoły średnie akademickie i szkolnictwo wyższe (aż do poziomu doktoratu). Główną przyczyną tego wydaje się być niższy poziom odporności chłopców na tradycyjne ustawienia klasowe w dynamicznie zmieniającym się świecie, które uznają za nudne, oraz ich niska tolerancja na tematy, których nie uważają za istotne i interesujące. Wdrożenie CWL stanowi odpowiedź na to wyzwanie, ponieważ zajęcia są samodzielnie prowadzone i wspierają zastosowanie zasad i wiedzy STEM w sytuacjach z życia codziennego, z którymi uczniowie – zarówno chłopcy, jak i dziewczęta – mogą się identyfikować. W dobrze zaprojektowanych zajęciach CWL każdy uczeń znajdzie swoją rolę, co prowadzi do wzmożonej, głębokiej i trwałej nauki. CWL przybliża życie szkolne do życia poza szkołą.

Ponadto CWL stanowią doskonałą okazję dla liderów szkół i nauczycieli do budowania profesjonalnych, stale uczących się zespołów i społeczności, ponieważ często wymagają wsparcia nauczycieli różnych przedmiotów, wspólnego wysiłku w celu pokonania trudności związanych z organizacją zajęć i zaangażowania zewnętrznych interesariuszy.

Żyjemy w świecie błyskawicznych odpowiedzi, co często prowadzi do konfliktów międzyludzkich. Jest to dodatkowo przyspieszone przez narastające napięcia społeczne wynikające z różnic społeczno-ekonomicznych, różnorodności kulturowej i wpływu polityki na życie codzienne. CWL wymagają od uczestników przyjęcia roli zainteresowanego i neutralnego naukowca oraz zrozumienia, że w nauce absolutna prawda absolutna jest rzadkością. W związku z tym uczniowie muszą być ciekawi, sceptyczni i staranni w poszukiwaniu odpowiedzi. Model CWL wymaga stworzenia złożonego, kreatywnego produktu

końcowego, silnie osadzonego w nauce, co pomaga przetrwać presję na natychmiastowe, uproszczone odpowiedzi, które często brakuje głębi i naukowej podstawy.

4. Wyzwania związane z wdrażaniem Modelu CWL

Zespół zajmujący się Projektem CREAM przeprowadził wywiady z wieloma specjalistami edukacyjnymi – dyrektorami szkół, nauczycielami przedmiotów ścisłych i humanistycznych, edukatorami pozaformalnymi – a także uwzględnił głosy uczniów i ich rodziców. Niektórzy partnerzy przeprowadzili również pilotażowe wdrożenia CWL. W wyniku tych działań zidentyfikowano szereg wyzwań wspólnych dla różnych systemów edukacyjnych, które należy rozwiązać, aby umożliwić skuteczne wdrożenie CWL.

Jednym z najczęściej wymienianych wyzwań jest przeładowany program nauczania, któremu często towarzyszy przedmiotowe podejście do nauczania, zamiast interdyscyplinarnego spojrzenia na cały program. W przypadku, gdy program nauczania jest przeładowany obowiązkowymi elementami poznawczymi, wdrożenie podejść opartych na narracji i STEAM może być utrudnione ze względu na brak czasu. Kluczową rolę w przezwyciężeniu tego wyzwania odgrywają nauczyciele wspierani przez dyrekcję szkoły. Właściwie wdrożone podejście interdyscyplinarne CWL może integrować i stosować program nauczania w sposób oszczędzający czas.

Niektórzy nauczyciele mogą mieć trudności z bezpośrednim powiązaniem problemów, które są istotne dla ich uczniów, z obowiązującymi treściami programowymi. Często są to tematy związane ze stresem i negatywnymi emocjami. Rośnie odsetek uczniów zmagających się z różnymi rodzajami traumy związanej z aktualnymi wydarzeniami. CWL mogą stanowić ścieżkę do radzenia sobie ze stresem, traumą i dobrostanem, poruszając tematy z życia codziennego.

Dwie główne grupy interesariuszy, kluczowe dla skutecznego wdrażania kreatywnych metod nauczania STEAM to nauczyciele i rodzice. W przypadku nauczycieli niezwykle istotny jest transfer wiedzy między nimi. Silne przywództwo szkolne, wspierające niezbędny rozwój kompetencji i współpracę, a także stosowanie innowacyjnych metod nauczania, jest również warunkiem koniecznym. W wielu przypadkach potrzeba, aby nauczyciele sami doświadczyli wpływu takich metod, aby z przekonaniem mogli je stosować, ponieważ sami nie mieli możliwości ich doświadczyć jako uczniowie.

Rodzice również odgrywają istotną rolę – mogą zaakceptować lub odrzucić kreatywne metody STEAM. W przypadku szkoły zdeterminowanej do wdrożenia takich metod warto wziąć pod uwagę, że rodzice mogą stanowić barierę, uniemożliwiającą uczniom pełne zaangażowanie się w nowe metody. Szkoła powinna uwzględnić wcześniejsze (często negatywne) doświadczenia rodziców z nauczaniem przedmiotów ścisłych, ich obawy dotyczące dalszej edukacji dzieci oraz nowatorski charakter tych metod, angażując rodziców w planowanie ich wprowadzenia. Po uzyskaniu wsparcia, rodzice mogą stać się motywatorami, wspierającymi współpracownikami i kluczowymi katalizatorami procesu odnowy edukacyjnej.

W niektórych krajach szkoły napotykają trudności w angażowaniu zewnętrznych interesariuszy, którzy często są kluczowi dla skutecznych inicjatyw CWL i STEAM. Istnieją mieszane sygnały polityczne dotyczące współpracy z firmami lub budowania odpowiedniego ekosystemu dostawców edukacji pozaformalnej (takich jak organizacje pozarządowe, muzea, biblioteki, uniwersytety), co jest niezbędne dla sukcesu CWL. Autonomia szkół oraz wsparcie dla profesjonalnych edukatorów w zakresie współpracy z interesariuszami zewnętrznymi są kluczowymi elementami, które czasami są niedostateczne. Dyrektorzy szkół odgrywają tutaj absolutnie kluczową rolę.

5. Rekomendacje dotyczące polityki na różnych poziomach

Aby w pełni wykorzystać zalety Laboratoriów Kreatywnego Pisania (CWL) i przezwyciężyć napotkane wyzwania, konieczne jest zaangażowanie decydentów na wszystkich szczeblach – od poziomu Unii Europejskiej (UE), przez poziom krajowy, aż po poziom regionalny, miejski i szkolny. Unia Europejska już opublikowała szereg dokumentów politycznych (np. Komunikat na temat Europejskiego Obszaru Edukacji 2025, ramy strategiczne Europejskiego Obszaru Edukacji, Monitor Edukacji i Szkoleń, Plan działania w zakresie edukacji cyfrowej) oraz współpracuje z państwami członkowskimi, aby zrealizować koncepcję Europejskiego Obszaru Edukacji.

Chociaż polityka edukacyjna UE przyjmuje formę rekomendacji, to jednak zawiera silne przesłanie dotyczące znaczenia rozwoju zawodowego nauczycieli, kształtowania kluczowych kompetencji potrzebnych do uczenia się przez całe życie, holistycznego podejścia do STE(A)M, kompetencji cyfrowych oraz umiejętności przydatnych w życiu codziennym (w tym współpracy, rozwiązywania problemów i innych umiejętności społecznych).

Główne narzędzia, które UE może wykorzystać, to otwarta metoda koordynacji oraz bodźce finansowe. Na poziomie krajowym wdrażanie tych zasad może być zapewnione poprzez ustawodawstwo, wsparcie polityczne, regulacyjne i profesjonalne, priorytetyzację niezbędnych metod oraz organizację odpowiednich możliwości ciągłego rozwoju zawodowego dla specjalistów edukacyjnych. Na poziomie regionalnym, miejskim i szkolnym, systemowe myślenie, holistyczne, ale ukierunkowane wsparcie oraz

dzielenie się doświadczeniami stanowią cenne możliwości wspierania innowacyjnej, kreatywnej i zespołowej edukacji STE(A)M.

Promowanie i wspieranie wdrażania kreatywnych, opartych na sztuce metodologii w edukacji STE(A)M

Niezwykle istotne jest, aby korzyści płynące z kreatywnych, opartych na sztuce metodologii, takich jak CWL, były szeroko znane całej społeczności edukacyjnej (w tym decydom politycznym, władzom oświatowym, dyrektorom szkół i nauczycielom, edukatorom pozaformalnym oraz rodzicom), a także ogółowi społeczeństwa. Należy podkreślić ich wszechstronność, złożone pozytywne efekty oraz wyższość nad metodami tradycyjnymi.

Jednocześnie konieczne jest ukazanie relacji między nakładami a efektami i przekonanie specjalistów edukacyjnych, że są one warte wysiłku. Materiały wspierające powinny być również udostępniane w formacie open source, aby wzmocnić dyrektorów szkół oraz wspierać nauczycieli w planowaniu, wdrażaniu i ocenianiu tych innowacyjnych metod nauczania. Ocena jest kluczowym elementem, co wyraźnie odzwierciedlają wyniki badań, np. najnowsze wyniki PISA.

Na poziomie europejskim:

- Prezentowanie udanych inicjatyw, np. za pośrednictwem Europejskiej Platformy Edukacji Szkolnej.
- Uczynienie tych metodologii priorytetem w finansowaniu UE i zapewnienie, że wyniki odpowiednich projektów finansowanych przez UE są szeroko wdrażane i rozwijane dzięki dostępnemu wsparciu finansowemu.

- Powiązanie tych metodologii z istniejącymi ramami kompetencji (np. DigComp, GreenComp, LifeComp) dla nauczycieli i ogółu społeczeństwa.

Na poziomie krajowym:

- Umożliwienie nauczycielom i innym specjalistom edukacyjnym zdobycia doświadczenia w stosowaniu takich metodologii poprzez organizowanie okazji do wymiany doświadczeń oraz obserwowania praktyk kolegów, którzy już je wdrażają.
- Współpraca z mediami, czyniąc promocję kreatywnego nauczania STE(A)M zadaniem mediów krajowych.
- Wyraźne podkreślenie znaczenia innowacyjnych metodologii i podejść interdyscyplinarnych w programach nauczania.
- Zapewnienie odpowiednich szkoleń i możliwości profesjonalizacji zarówno dla dyrektorów szkół, jak i dla nauczycieli w trakcie i przed rozpoczęciem pracy zawodowej.
- Dostosowanie wymagań, aby kreatywność była kluczowym elementem procesów oceny.

Na poziomie regionalnym i lokalnym:

- Zapewnienie szkołom łatwego dostępu do współpracy w zakresie otwartego nauczania.
- Zapewnienie odpowiednich szkoleń dla nauczycieli i dyrektorów szkół.

- Tworzenie sieci współpracy między szkołami i innymi istotnymi podmiotami.
- Udostępnienie nauczycielom metod oceniania, które uwzględniają kreatywność jako kluczowy element.

Wspieranie pracy zespołowej nauczycieli i wzajemnego uczenia się

Nauczanie wciąż pozostaje jednym z najbardziej samotnych zawodów, co oznacza, że tylko nieliczni nauczyciele są przyzwyczajeni do pracy zespołowej i dzielenia się swoimi doświadczeniami. Wprowadzanie innowacyjnych metod do codziennej praktyki nauczania jest znacznie łatwiejsze, gdy nauczyciele współpracują, dzieląc się zasobami – od wiedzy zawodowej po opracowane narzędzia.

Na poziomie europejskim:

- Prezentowanie udanych inicjatyw, np. za pośrednictwem Europejskiej Platformy Edukacji Szkolnej.
- Priorytetowe traktowanie finansowania UE, aby wyniki odpowiednich projektów finansowanych przez UE były wdrażane i rozwijane dzięki dostępnym środkom.
- Nadanie priorytetu programom wymiany nauczycieli i dyrektorów szkół, które wspierają współpracę i wzajemne uczenie się.

Na poziomie krajowym:

- Zapewnienie szkoleń oraz innych możliwości rozwoju zawodowego dla dyrektorów szkół i nauczycieli, zarówno tych przed rozpoczęciem kariery, jak i będących już w zawodzie.
- Włączenie czasu przeznaczanego na współpracę i wzajemne uczenie się do regularnych obowiązków nauczycieli oraz odpowiednie wynagrodzenie za ten czas.

Na poziomie regionalnym i lokalnym:

- Tworzenie możliwości współpracy i dzielenia się doświadczeniami między nauczycielami i szkołami.

Lepsze powiązanie programu nauczania z życiem codziennym

Zespół Projektu CREAM przeprowadził wywiady z wieloma specjalistami edukacyjnym

Na poziomie europejskim:

- Wspieranie reformy programów nauczania poprzez otwartą metodę koordynacji, zwłaszcza za pomocą grup roboczych.
- Prezentowanie innowacyjnych programów nauczania.

Na poziomie krajowym:

- Rewizja krajowych programów nauczania z zaangażowaniem różnych interesariuszy, w tym przedstawicieli biznesu, organizacji pozarządowych oraz rodziców.
- Wsparcie profesjonalistów edukacyjnych w opracowywaniu lokalnych programów nauczania poprzez udostępnianie przykładowych programów, konsultacji i inspirujących rozwiązań.

Na poziomie regionalnym i lokalnym:

- Nadanie priorytetu tematom i wyzwaniom życia codziennego w tworzeniu lokalnych programów nauczania.
- Angażowanie ekspertów, w tym nauczycieli, dyrektorów szkół, przedstawicieli rynku pracy i rodziców, w identyfikowanie lokalnych i regionalnych wyzwań.

Promowanie i wspieranie całościowego podejścia do szkoły oraz otwartego nauczania

Metody nauczania oparte na sztuce, takie jak laboratoria kreatywnego pisania (CWL), z natury są innowacyjne, trudno jest więc ująć je w tradycyjnych ramach klasowych i godzinowych. Często wymagają one, aby uczniowie kontaktowali się z osobami zewnętrznymi w celu uzyskania porady lub przetestowania swoich pomysłów. Dlatego też całościowe podejście do szkoły i otwarte nauczanie stanowią istotne warunki dla większości tych inicjatyw.

Na poziomie europejskim:

- Zapewnienie wdrażania i rozwoju wyników projektów finansowanych przez UE, związanych z podejściem całościowym i otwartym nauczaniem.
- Zidentyfikowanie potencjalnych luk i zapewnienie finansowania odpowiednich inicjatyw.

Na poziomie krajowym:

- Stworzenie ram prawnych, które nadadzą priorytet całościowemu podejściu i otwartemu nauczaniu, zapewniając:
 - niezbędną autonomię szkół,
 - eliminację barier, takich jak wymogi policyjne (zaświadczenie o niekaralności) i ubezpieczeniowe, oraz
 - zrównoważone finansowanie tych inicjatyw.
- Zapewnienie wsparcia w formie szkoleń, doradztwa i narzędzi wszystkim członkom społeczności szkolnej, w tym angażującym się dostawcom pozaformalnym, przedsiębiorstwom i rodzicom.

Na poziomie regionalnym i lokalnym:

- Udostępnienie możliwości otwartego nauczania wszystkim szkołom i edukatorom poprzez np. lokalne katalogi, dedykowane strony internetowe lub specjalne fundusze.

Podnoszenie świadomości na temat korzyści z kreatywnych, opartych na sztuce metod (arts-based methods) jako środka łagodzenia traumy i wsparcia dla dobrostanu

Dobrostan uczniów i nauczycieli zyskuje coraz większą uwagę i staje się priorytetem w coraz większej liczbie szkół oraz systemów edukacyjnych. Wiele inicjatyw dowiodło, że metody oparte na sztuce, a w szczególności różne formy kreatywnego pisania (nawet jeśli nie oznaczają tworzenia tekstów, lecz np. rysowanie komiksów, produkcję filmów czy podcastów), mają bezpośredni, pozytywny wpływ na zdrowie psychiczne i dobrostan. Kreatywne metody artystyczne pomagają ludziom odkrywać ich lęki i radzić sobie z nimi w uporządkowany sposób.

Wspieranie ludzi w identyfikacji podstawowych problemów wpływających na ich dobrostan jest szczególnie trudne, gdy wynikają one z traumy. Trauma często jest trudna do wyrażenia, a w społeczeństwach europejskich stanowi coraz większe wyzwanie, zwłaszcza w ostatnich latach, ze względu na pandemię COVID-19, wojnę na Ukrainie, presję migracyjną oraz lęk związany z klimatem. Trauma może działać paraliżująco na uczniów, tworząc trudną do zidentyfikowania barierę w ich procesie nauki. Dlatego metody, które wspierają nauczycieli w świadomym radzeniu sobie z traumami oraz w pomaganiu uczniom w ich przetwarzaniu, są kluczowe dla zapewnienia odpowiedniego wsparcia edukacyjnego.

Na poziomie europejskim:

- Prezentowanie udanych inicjatyw, np. za pośrednictwem Europejskiej Platformy Edukacji Szkolnej.
- Nadanie priorytetu finansowaniu UE w zakresie projektów wspierających dobrostan i zdrowie psychiczne oraz zapewnienie, aby

wyniki tych projektów były szeroko wdrażane i rozwijane przy wsparciu dostępnych funduszy.

Na poziomie krajowym:

- Zbadanie i udostępnienie informacji o głównych wyzwaniach związanych ze zdrowiem psychicznym i dobrostanem w kraju.
- Zapewnienie możliwości profesjonalizacji, szkoleń i dostępu do informacji skoncentrowanych na podejściach uwzględniających traumę oraz wsparcie dla dobrostanu.
- Zbudowanie sieci specjalistów ds. zdrowia psychicznego, którzy mogą wspierać stosowanie kreatywnych metod opartych na sztuce w celu poprawy dobrostanu.

Na poziomie regionalnym i lokalnym:

- Zbadanie i udostępnienie informacji na temat głównych wyzwań związanych ze zdrowiem psychicznym i dobrostanem na poziomie lokalnym i regionalnym.
- Wsparcie współpracy odpowiednich specjalistów poprzez dopasowanie, zrównoważone finansowanie oraz zapewnienie możliwości coachingu.